

Ekspertvelde eller demokrati?

Cathrine Holst

ARENA – Senter for europaforskning

Universitetet i Oslo

Hvem er ekspertene?

De som besitter ikke-triviell kunnskap innen et område, og som besitter betydelig mer av denne kunnskapen enn de fleste andre

Ekspertter i den politiske prosessen

Departementer, tilsyn, direktorater, sentralbanker, ekspertkomiteer, domstoler

«Ekspertifisering» av sivilsamfunn, offentlighet og parlamenter?

(Selvsagt) ikke bare forskere (byråkrater, sivilsamfunnseksperter osv.)

Epistokrati = styre av de kunnige

Platon og John Stuart Mill: Epistokrati i strid med grunnleggende demokratinormer. Ingen forsvarere i dag

Men hva med et demokratisk delegert epistokrati?

Eksempel: EUs krisehåndtering

Legitimt eller illegitimt?

Hvorfor demokrati?

En moralsk rett til demokratisk deltagelse: En person – en stemme

Konsekvens: Enhver ordning som gir eksperter mer politisk makt enn ikke-eksperter i prinsippet suspekt

Alternativt: Demokratier er legitime om de er organisert på en måte som gir gode (eller mindre dårlige) beslutninger (Hva er en god beslutning?)

Begge begrunnelser viktige

Ekspertise-avhengighet («ekspertisens faktum») gjør at den utfallsorienterte begrunnelsen åpner opp for betydelig ekspertmakt. Fra epistemisk demokrati til demokratisk delegert epistokrati?

Et demokratisk delegert epistokrati?

1. Moralske innvendinger
2. Realistens innvendinger
3. «Vi kan ikke vite hvem ekspertene er»

Det vil alltid være strid (eksperter versus «såkalte eksperter»), men hvem eksperter i ulike spørsmål er, er ikke helt i det blå

4. «Det går ikke å skille mellom er- og bør-spørsmål, og det kan ikke finnes ekspertise i bør-spørsmål»

Det går stadig vekk å skille ganske godt, og noen kan belyse bør-spørsmål bedre enn andre (men dette er ikke nødvendigvis de tekniske ekspertene/fagekspertene...)

5. Eksperter tenker feil og skjevt, har fordommer og personlige interesser.

Punkt nummer 5 opptar meg. Hvordan håndtere dette?

Det er i borgernes interesse å holde eksperter til ansvar. Men hvordan?

Vanlige svar: Folkevalgt kontroll og demokratisering av ekspertise

Problemet med epistemisk asymmetri: Ikke-eksperter er ikke alltid i kunnskapsmessig posisjon til å vurdere eksperters vurderinger og begrunnelser

Hva da? Luke ut «råtne epler», blokkere eksperter med private interesser, epistemisk pluralisme (kunnskapsmessig mangfold blant kompetente, utvidet fagfelleevaluering), «interaktiv ekspertise»

Hvordan? Utdanning, regelverk osv. Men mye vil uomgjengelig avhenge av intern selvjustis blant ekspertene selv

Krav til politikere/styringsverk, men også til ekspertene selv:

Se grenser for egen ekspertise (epistemisk tilbakeholdenhet)

Tilstrebe å skille fakta fra verdier (så godt som mulig)

Åpenhet om ekspertuenighet og anerkjennelse av et mangfold av relevante, kompetente perspektiver (epistemisk pluralisme)

Åpenhet om usikkerhet for eksempel knyttet til prediksjon og overgangen fra modeller til faktisk implementering («overconfidence»-problemet)

Misbruker politikere/styringsverk ekspertise når de bruker den taktisk og opportunistisk?

Studier viser at taktisk/opportunistisk bruk er utbredt (noen mener ekspertisens problemløsningsfunksjon de facto er helt underordnet i praktisk politikk)

Problem: Blir slik bruk den primære, vil ekspertiseinstituttet uthules over tid